Celem projektu jest zbadanie pochodzenia, historii i ewolucji kategorii **stopnia wyższego przymiotnika** (por. polskie *ładny* : *ładniejszy*) **w językach słowiańskich**. Zamierzamy dokładnie zrekonstruować proces rozwoju tej formacji od jej najdawniejszych, prehistorycznych dziejów do czasów współczesnych.

Badana przez nas kategoria może wydawać się zjawiskiem trywialnym: jest doskonale znana nie tylko z języka polskiego i pozostałych języków słowiańskich, ale także ze wszystkich najbardziej rozpoznawalnych dla nas języków obcych (ang. *nice* : *nicer*, *interesting* : *more interesting*; hiszp. *bueno* : *mejor*, *interesante* : *más interesante* itd.). Bylibyśmy jednak w błędzie, sądząc, iż stopień wyższy jest czymś oczywistym. W językoznawstwie ogólnym od dawna wiadomo, iż taka kategoria gramatyczna znana **jest tylko z jednego – wprawdzie dużego, lecz jednak geograficznie izolowanego – obszaru**, a mianowicie właśnie z rodziny języków indoeuropejskich (do której należą języki słowiańskie, lecz także np. angielski, łacina i wywodzące się z niej hiszpański, francuski itd., jak również kilka innych podrodzin z obszaru Europy i Azji) oraz z kilku rodzin sąsiednich (rodzina uralska obejmująca np. fiński i węgierski, rodzina turkijska obejmująca np. turecki i kazachski, oraz część rodziny semickiej, zwłaszcza język arabski). Poza tym obszarem zjawisko występowania form zaopatrzonych w przyrostki typu *ładniejszy*, *nicer* itp. jest właściwie nieznane.[1]

W naszych badaniach zamierzamy wyjaśnić, dlaczego ta bardzo specyficzna formacja występuje wyłącznie na pojedynczym obszarze językowym, a także zbadać, w jaki sposób zachowuje się ona w toku rozwoju języka. Uważamy, że **języki słowiańskie** stanowią wyjątkowo dobry punkt wyjścia do dyskusji nad tymi zagadnieniami: po pierwsze, jest to grupa językowa, w której zjawisko wyrażania stopnia wyższego przez odpowiednie przyrostki gramatyczne (por. *ładniejszy*) **utrzymuje się po dziś dzień bardzo żywotnie**; po drugie, w dyskusji o pochodzeniu i rozwoju przyrostków stopnia wyższego w językach indoeuropejskich dane słowiańskie **nie zostały w pełni wykorzystane i wciąż skrywają wiele tajemnic**; po trzecie, na materiale słowiańskim można udokumentować szereg zjawisk (częściowo znanych też ze starożytnych języków indoeuropejskich), które zdają się **przeczyć przyjętym w językoznawstwie ogólnym twierdzeniom i uogólnieniom** na temat postaci i rozwoju form stopnia wyższego.

W naszym projekcie stawiamy więc szereg (całkowicie nowych w nauce międzynarodowej) hipotez, które planujemy skonfrontować z faktami. Proponujemy hipotezę, według której kategoria stopnia wyższego powstała **w jednym, prehistorycznym języku środkowej Eurazji**, z którego rozszerzyła się na widoczny w dobie historycznej obszar drogą kontaktów oraz zapożyczeń między różnymi językami. Co więcej, przypuszczamy, iż pierwotnym „językiem-dawcą" mógł być **praindoeuropejski**, czyli niezaświadczony w piśmie, datowany przez językoznawców na ok. 4. tysiąclecie p.n.e. rekonstruowany wspólny przodek wszystkich języków indoeuropejskich. Co do „materiału", z którego język praindoeuropejski wytworzył kategorię stopnia wyższego – sądzimy, że kluczowe dla jego zidentyfikowania mogą być (obok najstarszych zaświadczonych języków indoeuropejskich, takich jak sanskryt, klasyczna greka, łacina itd.) właśnie dane języków słowiańskich. Podejrzewamy, że wyrażenia typu polskie *wzwyż*, zawierające elementy wspólne ze stopniem wyższym (*wyższy*), mogą być **pozostałością pierwotnej formy**, z której język praindoeuropejski wykształcił interesującą nas kategorię. Kolejnym, nie mniej ważnym problemem badawczym jest stwierdzenie, czy dane z języków słowiańskich mogą **podważyć niektóre szeroko przyjmowane we współczesnej lingwistyce „uniwersalia"** (uogólnienia). Chodzi przykładowo o pogląd, według którego formy stopnia wyższego są „z natury" dłuższe i bardziej złożone niż leżące u ich podstaw przymiotniki w stopniu równym (por. ang. *high* : *high-er*). Otóż przeczą temu różnorakie dane słowiańskie: por. serbskie/chorwackie *visoki* 'wysoki' : *viši* 'wyższy', gdzie forma stopnia wyższego jest wręcz wyraźnie krótsza.

Celem sprawdzenia wiarygodności wyżej opisanych hipotez przeprowadzimy drobiazgowe i szeroko zakrojone badania obejmujące reprezentatywne spektrum należącego tu materiału słowiańskiego. Planujemy m.in. wykonać **kwerendy obejmujące niepublikowane kartoteki Ogólnosłowiańskiego Atlasu Językowego** (rozmieszczone po różnych krajach słowiańskich) oraz przeanalizować formy stopnia wyższego poświadczone w **najstarszych tekstach słowiańskich**. Spojrzymy także w syntetyczny i nowatorski sposób na dane z innych języków indoeuropejskich oraz na istniejącą literaturę historycznojęzykoznawczą. Uzyskane wyniki skonfrontujemy z literaturą ogólnojęzykoznawczą i typologiczną, aby stwierdzić, czy dane z języków słowiańskich **zmuszają do zmiany przyjętych tam wniosków**.

W wyniku naszego projektu powstanie opublikowana w prestiżowym wydawnictwie **książka**, w której zawrzemy główne wyniki naszych dociekań: możliwie spójną i pełną rekonstrukcję rozwoju stopnia wyższego od (przed-)praindoeuropejskich źródeł do współczesnych języków słowiańskich oraz wnioski typologiczne. Ponadto przygotujemy **szereg artykułów** w wiodących czasopismach naukowych, w których zajmiemy się szczegółowymi kwestiami dotyczącymi materiału słowiańskiego. Wierzymy, że nasze badania pomogą unaocznić status kategorii stopnia wyższego jako **ciekawego i niezwykłego elementu naszej gramatyki**, a także zwrócić uwagę na to, że najlepiej znane nam języki wcale nie są na tle światowym najbardziej „typowe".

[1] Nie oznacza to oczywiście, iż inne języki nie są w stanie wyrazić stosunku typu *ładny* : *ładniejszy* czy też dokonywać porównań między osobami lub przedmiotami; jest to jednak możliwe bez istnienia specjalnych elementów gramatycznych dodawanych do samego przymiotnika. Konstrukcje takie mogą mieć np. postać, której odpowiadałoby polskie ***ten dom jest ładny niż tamten*.